

Brojalice u radu s djecom predškolske dobi

Marković, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:770942>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**KRISTINA MARKOVIĆ
DIPLOMSKI RAD**

**BROJALICE U RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKE DOBI**

Zagreb, ožujak 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Kristina Marković

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Brojalice u radu s djecom predškolske dobi

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Vladimira Velički

Zagreb, ožujak 2019.

Sadržaj

1. UVOD	7
2. GOVOR	8
2.1. Faze razvoja govora.....	9
2.1.1. Predverbalno razdoblje.....	9
2.1.2. Verbalno razdoblje	10
2.2. Poremećaji izgovora	11
2.3. Poticanje govora	13
2.4. Igra i jezik.....	14
3. BROJALICE.....	15
3.1. Utjecaj brojalice na razvoj djeteta	17
3.1.1. Razvoj govora	17
3.1.2. Razvoj spoznaje	17
3.1.3. Razvoj govorne kreativnosti	18
3.1.4. Razvoj ritma i pokreta.....	18
3.2. Faze usvajanja brojalice	19
3.3. Govorena brojlica	19
3.4. Pjevana brojlica	20
3.5. Podjela brojlica s obzirom na sadržaj	21
3.5.1. Konkretna brojalice.....	21
3.5.2. Besmislena brojlica	22
3.5.3. Kombinirana brojlica.....	23
4. BROJALICA U DJEČJEM VRTIĆU.....	24
4.1. Brojalice u funkciji igre.....	24
4.2. Brojalice za razvitak ritma i pokreta	25
4.3. Brojalice uz maketu	26
4.4. Brojalice u grafičkom izrazu	26
4.5. Brojalice za otkrivanje zagonetne slike	27
4.6. Brojalice uz pjevanje	27
4.7. Dječja kreativnost u brojalicama	30
4.8. Brojevi u brojalicama	31
5. ISTRAŽIVANJE	33
5.1. Metodologija istraživanja	33

5.1.1. Cilj istraživanja	33
5.1.2. Hipoteze	33
5.1.3. Metoda.....	33
5.2. Rezultati.....	34
5.3. Rasprava	41
6. ZAKLJUČAK.....	45
LITERATURA.....	46

SAŽETAK

Govor je bitan u ljudskom životu i ljudski se govor razvija kroz život, a počinje u najranijoj dobi. Razvoj govora bitno je poticati i postoje razni načini poticanja razvoja govora djeteta kroz igru jer je poznato da djeca kroz igru najbolje uče. Upravo zato je brojalica kvalitetno sredstvo u poticanju govora.

Brojalice su kratke dječje pjesmice koje su ritmične. One utječu na razvoj govora, razvoj spoznaje, utječu na razvoj govorne kreativnosti i razvoj pokreta i ritma. Mogu biti govorene i pjevane, ali se mogu podijeliti i s obzirom na sadržaj na konkretne, besmislene i kombinirane. Brojalice se mogu koristiti na razne načine i u raznim situacijama i bitno je da odgojitelji pri odabiru brojalice paze na psihofizički razvoj djeteta. Prikazani su razni primjeri brojalica i načini rada s istima.

Nadalje, u lipnju 2018. godine provedeno je istraživanje o zastupljenosti brojalica u dječjim vrtićima diljem Hrvatske. Cilj istraživanja bio je utvrditi zastupljenost brojalice u dječjim vrtićima i utvrđivanje znanja i stavova odgojitelja o istima. Rezultati su pokazali da odgojitelji koriste brojalice u radu s djecom i da razumiju važnost brojalice te njen utjecaj na razvoj govora i na cjelokupni razvoj djeteta. Shvaćaju da brojalice djeca vole i da kod djece izazivaju pozitivne emocije. Također, odgojitelji najviše koriste „tradicionalne“ brojalice koje se koriste i prenose već generacijama poput „En, ten, tini“ i „Eci, peci, pec“. Upravo činjenica da se prenose generacijama, govori o brojalicama kao nezaobilaznom sredstvu u dječjim igrama koju sva djeca vole i koriste u igrama.

Ključne riječi: dijete, govor, brojalica

SUMMARY

The speech is very important in human life and human speech develops through life and begins at the early age. It is important to encourage speech development and there are many different ways how to encourage speech development through the games because it is known that children best learn through the play. This is why nursery rhymes have great quality in encouraging speech development.

Nursery rhymes are short poems for children which are rhythmical. Nursery rhymes have influence on speech development, cognition development, development of speech creativity and development of movement and rhythm. Nursery rhymes can be spoken and sung. Also, they can be divided according to the content on specific, meaningless and combined nursery rhymes. Nursery rhymes can be used in different ways, in different situations and it is very important that preschool teachers pay attention on psycho-physical development of every child. In this paper, there are shown different examples of nursery rhymes and different ways of using them.

Further, in June of 2018, a research was conducted to explore representation of nursery rhymes in the kindergarten around Croatia. Main goal was to determine representation of nursery rhymes in kindergarten and to determine preschool teachers knowledge and opinions about nursery rhymes. The results have shown that preschool teachers use nursery rhymes with children and that they understand importance of their use and influence on speech development and the influence on whole development. Preschool teachers understand that children like nursery rhymes and that they cause a lot of positive emotions. Also, preschool teachers mostly use traditional nursery rhymes which are used in many generations like „En, ten, tini“ and „Eci, peci, pec“. Exactly the fact that is used in many generations shows that nursery rhymes are unavoidable tool in children games and children enjoy them and use them in their play.

Key words: child, speech, nursery rhymes

1. UVOD

Govor je vrlo bitna odrednica u životu i čovjek ga razvija kroz život. Razvoj govora počinje od najranije dobi i kroz život se ljudski rječnik konstantno nadograđuje. Razvoj govora posebno je bitan u predškolskoj dobi i odgojitelji bi ga trebali poticati kroz razne aktivnosti. Kada govorimo o predškolskoj dobi, govorimo o igri, dječjem radu i učenju, o raznim aktivnostima kroz koje djeca razvijaju svoje sposobnosti i iskazuju svoj interes (Peteh, M., 2007.). Takve aktivnosti kod djece izazivaju sreću i veselje, a istodobno djeca uče.

Govor svakako pripada u sadržaje koje odgojitelj treba provoditi i ostvarivati u radu s djecom. „Poticati govor kod djeteta, njegovati govor, znači razumjeti zakonitosti njegova razvoja, ali i individualnost svakog djeteta, te u skladu s time stvoriti okruženje poticajno za govor.“ (Velički, V., i Katarinčić, I., 2011.). To znači da odgojitelji trebaju dobro poznavati faze razvoja govora odnosno kako se razvija govor djeteta s obzirom na dob, kao i pratiti individualni razvoj svakog djeteta kako bi u skladu s time mogli pripremiti sadržaje i aktivnosti kojima bi se u konačnici poticao razvoj govora. Razvoju govora kod djece predškolske dobi posebno pridonose brojalice. Postoji mnogo brojalica raznolikog sadržaja i svakako se preporučuju u radu s djecom jer imaju pozitivne učinke na govorni razvoj.

Brojalice se mogu koristiti u svakom trenutku i u svim aktivnostima te kod djece izazivaju smijeh i veselje. Djeca ih koriste samostalno i to najčešće u raznim igrama, a poznato da je djeca kroz igru najbolje uče. Brojalice su djeci vrlo bliske zbog svoje ritmičnosti i šaljivosti i vrlo su korisne u radu s djecom.

Kako se već da naslutiti, u ovom radu obraditi će se brojalica i prikazati provedeno istraživanje o brojalicama. Osim što pozitivno djeluju na dječje raspoloženje, utječu i na govorni razvoj djeteta, pa su svakako poželjne u radu s djecom.

2. GOVOR

Govor je osnovno obilježje čovjeka i za razliku od biljaka i životinja, čovjek je biće koje govori. Za govor možemo reći da je temelj ljudske komunikacije i ima vrlo bitnu ulogu za cjelokupan djetetov razvoj (Velički, V., i Katarinčić, 2011.). Bez govora, ljudska komunikacija bi bila znatno otežana i prilično usporena, ali i nezamisliva. Govor je čovjeku prirodan proces i teško je zamisliti drugi oblik komunikacije. Iako nam nova tehnologija danas omogućuje tzv. dopisivanje preko poruka, ništa ne može zamijeniti razgovor „licem u lice“. Govor je izrazito bitan za komunikaciju, ali i cjelokupan razvoj djeteta jer govor dominira u mnogim aspektima djetetova razvoja. „Govor dominira u njegovoj igri, u njegovoj spoznaji, kontaktu s prirodom i ljudima.“ (Peteh, M. i Duš, M., 1977., str. 5). Djetetu je govor također prirodan proces i neophodan je u dječjim igrama gdje komunicira s drugom djecom, iznosi svoje mišljenje, zauzima se za sebe ili drugu djecu, iznosi pravila neke igre, ponavlja ih i slično. Brojne su značajke govora, pa se za govor navodi:

- govor je proizvod glasova i glasovnih kombinacija
- sredstvo usmenog izražavanja želje, misli i osjećaja
- sredstvo prijenosa obavijesti, suosjećanja, sredstvo utjecaja
- sredstvo stjecanja znanja o ljudima i svijetu
- sredstvo komunikacije, oruđe mišljenja, asocijacija i slično¹

Sam proces govora je proizvod glasova i kombinacija tih glasova u smislenu cjelinu te se nadograđuje komunikacijom s drugima. Govorom se također iznosi mišljenje, osjećaji, želje, prenose informacije, izražava empatija, upoznaju novi ljudi, ali prije svega komunicira s drugim ljudima što je od velike važnosti kako u privatnom, tako i u poslovnom smislu. Dječji govor se razvija komunikacijom s roditeljima, a za razumijevanje i poticanje dječjeg govora, vrlo je važno poznavati faze razvoja govora i pritom treba imati na umu da se svako dijete različito individualno razvija.

¹ Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alineja, str. 9

2.1. Faze razvoja govora

Prvi krik novorođenog djeteta, prvi je izraz ljudskog govora, a isto tako su smijeh i plač prvi izraz djetetove neverbalne komunikacije kojima ono izražava svoje zadovoljstvo ili nezadovoljstvo (Peteh, M., 2007.). Može se primijetiti kako djetetova komunikacija zaista počinje vrlo rano iako je u početku neverbalna i ne postoje smislene riječi kojima dijete može izraziti svoje potrebe. Upravo zato dijete putem neverbalne komunikacije (plač, smijeh) izražava svoje potrebe i na taj način „govori“ roditelju što želi. Interakcijom djeteta, majke i okoline, neverbalna komunikacija postupno prelazi u verbalnu odnosno kod djeteta se polako oblikuje govor. U literaturama se najčešće razvoj djetetovog govora dijeli na dva razdoblja- predverbalno razdoblje i verbalno razdoblje.

2.1.1. Predverbalno razdoblje

Pod predverbalnim razdobljem se podrazumijeva razdoblje djeteta od rođenja do prve smislene riječi odnosno rečenice. U predverbalnom razdoblju stvaraju se preduvjeti za daljnji razvoj govora i jezika.

U predverbalnom razdoblju također postoji nekoliko faza razvoja govora. Prva faza traje od rođenja do 2. mjeseca, a to je faza fiziološkog krika i refleksnog glasanja. „Fiziološki krik jest fonička reakcija organizma na unutrašnje ili vanjske stimulanse, a prepoznaje se u djetetovom plaču, smijehu, jaukanju, dahtanju, stenjanju i kričanju.“ (Šikić, N. i Ivičević-Desnica, J., 1988., str. 73). S obzirom na to da dijete još ne može govoriti, putem kričanja komunicira s roditeljima, reagira na vanjske podražaje, a krik se manifestira putem plača, smijeha, jaukanja i slično. U ovoj fazi dijete se refleksivno glasa i na razne načine komunicira s roditeljima, a roditelji shvaćaju što im dijete želi reći putem osjećaja budući da dijete još ne zna pričati. Takva spontana glasanja odražavaju fiziološko i emotivno stanje djeteta. Na početku drugog mjeseca, kod djeteta se razvija slušna koncentracija kao reakcija na ljudski govor, pa tako izgleda kao da pažljivo sluša roditelje i okolinu. S obzirom da se počinje razvijati sluh odnosno slušna koncentracija, u toj je fazi potrebno govoriti s djetetom kako bi se i dalje razvijalo na tom području.

Druga faza traje u razdoblju od 2. do 5. mjeseca, a karakterizira ju promjena krika, pojava smijeha i gukanja, pa se još zove i faza gukanja (Velički, V. i Katarinčić, I., 2011.). Krik više nije jednoličan, već je izražajan i bogat. Nadalje, gukanje je povezano s osjećajem ugone, pa ga nalazimo kod djece svih kultura i kod djece oštećena sluha. Pod utjecajem okoline, gukanje se počinje mijenjati. Kada dijete komunicira gukanjem, a roditelji mu odgovaraju govorom, dijete postupno usvaja glasove koji se koriste u njegovoj okolini. U ovoj je fazi vrlo bitno reagirati na sve govorne pokušaje djeteta i uspostaviti što bogatiju emotivnu komunikaciju kako bi dječji govorni razvoj bio što pravilniji.

Treća faza traje otprilike od 4-5 do 7 i pol mjeseci starosti djeteta. Ovo je faza gdje se pojavljuju glasovne igre i brbljanje i dijete izgovara sve više suglasnika. Pojavljuje se početno glasanja poput baa, maaa, taa, koje će kasnije prijeći u slogovno brbljanje. Slogovno brbljanje je ponavljanje slogova uz kontrolu sluhom. Ovaj period je vrlo značajan za razvoj govora jer se odvojeni glasovi spajaju u glasovne sekvence na osnovu kojih se gradi govor (Posokhova, 2008.).

Četvrta faza traje od 7,5 mjeseci do 12,5 mjeseci odnosno do prve godine djetetova života. Za ovu je fazu karakteristično aktivno slogovno brbljanje. Glasovi u ovom periodu mogu podsjećati na prave glasove okoline odnosno materinjeg jezika. Paralelno se razvija početno razumijevanje ljudskog govora koje se u devetom mjesecu intenzivnije razvija. Na kraju predverbalne komunikacije, dojenče svjesno reagira na svoje ime, na riječ „Ne!“, na jednostavan nalog („Daj mi loptu!“) te usmjerava pogled prema imenovanim osobama i predmetima („Gdje je tata?“).²

2.1.2. Verbalno razdoblje

Kada dijete u razvoju svoga govora prijeđe iz neverbalne faze u verbalnu, pa se ritam slogova pretvori u ritam riječi, kaže se da je dijete progovorilo. (Velički, V. i Katarinčić,

² Posokhova, I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Buševac: Ostvarenje, str. 16.

I., 2011.). Verbalno razdoblje počinje pojavom prve riječi i traje do automatizacije govora, a kod većine djece prva se riječ pojavljuje između 10. i 15. mjeseca života.

U dobi od godinu, godinu i pol, dijete izgovara riječi koje imaju funkciju rečenice, tzv. riječ-rečenica. U ovoj dobi se proširuje obujam riječi koje dijete poznaje, odaziva se na vlastito ime, a do dvije godine starosti zna i do pedeset riječi. Od pojave prve riječi, postupno se razvija i gramatika, a sa 2,5 godine, dijete uz vlastito ime počinje vezivati „JA“ koje se odnosi na tjelesno „JA“.³ To znači da dijete doživljava sebe kao posebnost u odnosu na okolinu.

U trećoj godini dijete koristi sve vrste riječi, a rečenica mu se sastoji od 3 ili više riječi. Dijete u ovoj dobi dobro vlada osnovnim govornim disanjem i primjenjuje osnovna gramatička pravila. Može se reći da je u ovoj dobi, ovladalo osnovama materinskog jezika (Škarić, 1988. prema Velički i Katarinčić, 2011.).

U periodu od druge do šeste godine, izgovor glasova postaje razumljiv i jasan, broj riječi se povećava, a govor postaje gramatički ispravan (Posokhova, 2008.). Dijete razumije kratke priče i bajke u dobi od 2,5 do 3 godine, a od četvrte do šeste godine razumije složene proširene rečenice. Dijete predškolske dobi uspješno se sporazumijeva s okolinom, a razvoj govora teče i dalje te se djetetov vokabular širi.

2.2. Poremećaji izgovora

Do polaska u školu, sva djeca bi trebala biti u mogućnosti ispravno govoriti sve glasove vlastitog jezika i kod većine djece je tako. Za pravilan razvoj govora kod djece od izrazite je važnosti poticajna okolina odnosno roditeljska komunikacija s djetetom te sadržaji kojima je dijete okruženo. Ipak, postoje razni poremećaji zbog kojih se djetetov govor ne razvija pravilno, pa je često potrebna stručna pomoć. Bitno je na vrijeme primijetiti odstupanja u govoru kod djeteta, kako bi se reagiralo na vrijeme. Poremećaji izgovora se u stručnim literaturama zovu još i artikulacijski poremećaji ili dislalija. Najčešće se pojavljuju kod predškolske i školske djece, ali je moguće i kod odraslih ljudi. Neki od

³ Velički, V. i Katarinčić, I. (2011). Stihovi u pokretu. Zagreb: Alfa, str. 11

uzroka artikulacijskih poremećaja su oštećenje sluha, cerebralna paraliza, rascjep nepca, poremećeni odnosi govornih organa (npr. visoko nepce, prevelik jezik, prekratka podjezična vezica (Mesec, I., 2000.). Ipak, najčešći problemi artikulacije su prisutni i kad nema navedenih oštećenja. Artikulacijski poremećaji se manifestiraju u vidu omisije, supstitucije i distorzije. Omisija je nečujna realizacija nekog glasa, supstitucija je zamjena jednog glasa drugim, a distorzija je nepravilno izgovaranje pojedinog glasa (Kologranić Belić, L., Matić, A., Olujić, M. i Srebačić, I., 2015.). Važno je napomenuti kako je omisija izostanak nekih dijelova glasa (npr. krava-kaava). Poremećaji izgovora se najčešće promatraju s obzirom na dob, spol, pojedine glasove ili skupine glasova. „Većina je istraživanja pokazala da je razvoj artikulacije nešto brži kod djevojčica nego kod dječaka, osobito u dobi od tri do pet i pol godina.“⁴ No taj broj opada s dobi u oba spola.

Najčešći poremećaji izgovora glasova su:

- Sigmatizam- karakteristično je otežano izgovaranje glasova s, z, c, š, ž, č, ć, dž, đ
- Rotacizam- otežano izgovaranje glasa r
- Lambdacizam- otežano izgovaranje glasa l
- Kapacizam i gamacizam- otežano izgovaranje glasova k i g. Glas k se često mijenja glasom t, dok se glas g mijenja glasom d
- Tetacizam i deltacizam- otežano izgovaranje glasova t i d
- Etacizam- karakteristično je otežano izgovaranje glasa e

⁴ Kologranić Belić, L., Matić, A., Olujić, M. i Srebačić, I. (2015). Jezični govorni i komunikacijski poremećaji djece predškolske i školske dobi. U Kuvač Kraljević, J. (Ur.), *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. str. 70. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/825631.Jezini_govorni_i_komunikacijski_poremeaji_djece_predkolske_i_kolske_dobi.pdf (17.11.2018.)

Tablica 1. Prikaz uobičajene pojave glasova s obzirom na dob djece⁵

DOB	GLASOVI
1-2	a, o, e, p, b
2-3	i, u, f, v, t, d, n, nj, m, k, g, h, j
3,5 - 4,5	s, z, c, š, ž, l, lj
4,5 – 5	č, ć, dž, đ, r

Iz tablice je vidljivo koji su glasovi karakteristični za određenu dob i vrlo je korisna roditeljima jer iz nje mogu vidjeti da li se govor njihovog djeteta pravilno razvija. Isto tako, može pomoći odgojiteljima i drugim stručnim djelatnicima koji rade s djecom.

2.3. Poticanje govora

U govoru današnje djece ponekad izostaju cijele skupine samoglasnika i suglasnika, ponekad dijete ne zna govoriti dovoljno glasno, dio djece može vikati te glasno izgovoriti neke skupine samoglasnika, suglasnika odnosno ne mogu artikulirano govoriti (Velički, V. i Katarinčić, I., 2011.). Razlozi tome mogu biti raznoliki i bitno je na vrijeme prepoznati problem kako bi se pravovremeno mogao riješiti. Upravo je zato vrlo važno s djecom ponavljati stihove koji sadrže onomatopeje i ponavljanja. Na taj se način uvježbavaju samoglasnici i suglasnici zbog njihova utjecaja na dijete.

U današnje vrijeme djeca često provode mnogo vremena ispred televizije, računala, mobitela i raznoraznih novih tehnologija. Tehnologija ne mora nužno biti loša, ali kada dijete samo bira sadržaje, tada je utjecaj novih tehnologija na djetetov razvoj vrlo loš. Znanstvenici se uglavnom slažu da provođenje previše vremena ispred televizije i drugih tehnoloških uređaja loše utječe na govorni razvoj djeteta i to ne samo zato što djeca šute dok gledaju televiziju, već su i često preplavljena brzim vizualnim informacijama koje

⁵ Posokhova, I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Buševac: Ostvarenje, str.20

nemaju dodir s realnošću, ne potiču maštu i kreativnost, ne ostavljaju vremena za preradu dojmova i slično (Velički, V. i Katarinčić, I., 2011.). Djeca mogu mnogo naučiti putem računala i televizije, ali im je potrebno ponuditi kvalitetne sadržaje koji će kod djeteta potaknuti vlastito mišljenje, sadržaje koji će kod djeteta poticati kreativnost i maštu, sadržaje koje će prije svega djeca razumjeti i u skladu s time i komentirati.

Nadalje, za djetetov razvoj je od velikog značaja ako se odrasli potrudu govoriti slikovito, ako su svjesni slike, odnosno ključnog značenja riječi. Na taj način se djetetu bitno olakšava razumijevanje značenja riječi kao i bolje pamćenje same riječi. Također, treba obratiti pozornost na riječi koje nehotice automatski izgovaramo-poštapalice jer upravo one otkrivaju naša podsvjesna stanja i stavove (Velički, V. i Katarinčić, I., 2011). Poštapalice su svakodnevica u ljudskom govoru i često ih se ne uspijevamo riješiti, pa se za njih može reći da se ukorjenjuju u naš rječnik. Često sami ne primjećujemo poštapalice nego ih primjećuje naša okolina i bitno je obratiti pozornost na njih prilikom komunikacije sa djetetom kako ih dijete ne bi automatski zapamtilo, a ne razumije njeno značenje.

„Za kvalitetan i pravilan razvoj djetetova govora od presudne je važnosti da odrasli odvoje vrijeme za poticanje govora te da razviju stav kako je „njihovo“ i ono vrijeme koje provedu s djecom- i upravo je to vrijeme posebno vrijedno.“ (Velički, V. i Katarinčić, I., 2011., str. 18). Prema tome, vrlo je važno pružiti djetetu poticajno okruženje, a prije svega našu prisutnost, odnosno dobar govorni uzor s kojim može razgovarati. Dijete mora znati i osjetiti da se ljudi oko njega (roditelji, rodbina, skrbnici i slično) zanimaju za njega i njegovo izražavanje govorom i treba sadržaje koji će zadovoljiti njegove komunikacijske potrebe. Za dijete je bitno da ima dobar govorni uzor i da roditelji/skrbnici što više vremena posvete komunikaciji s djetetom upravo radi što kvalitetnijeg razvoja govora. Naposljetku, ako komunikacija sa djetetom ne postoji ili je u prisutna u manjoj količini, dijete neće razviti pravilan govor te će se javljati razni govorni poremećaji.

2.4. Igra i jezik

Igra je čovjekova prirodna aktivnost. O igri se redovito misli kao o aktivnosti kojoj je isključivo cilj zabava i razonoda. Djeca svoja prva iskustva, vještine, sposobnosti i znanja

stječu u spontanoj igri: uče hodati, govoriti, spoznaju svijet oko sebe i slično (Peti-Stantić, A. i Velički, V., 2009.). Uz igre se često nešto govori ili pjeva. Ponekad je to izbrojavanje pomoću brojalica, ponekad su to igre s pjevanjem ili same dječje pjesmice.

Igra je slobodna aktivnost i djeca kroz igru najbolje uče. Spoj igre, kao prirodne dječje djelatnosti i jezika kao sredstva sporazumijevanja, omogućuje neopterećeno učenje, korištenje naslijeđenog iskustva i kreativnosti te individualnosti (Peti-Stantić, A. i Velički, V., 2009.). Igra kod djece izaziva veselje, a u kombinaciji sa učenjem kod djeteta se potiče razvoj na različitim razinama. Potrebno je istaknuti da je igra jedna od osnovnih djetetovih aktivnosti i da mu između ostalog omogućuje uživanje u samoj igri, u kretanju i sporazumijevanju s drugima, a jezik je prisutan u svim aspektima ljudskog djelovanja.

Jezik je jedno od osnovnih obilježja karakteristično za čovjeka i upravo zbog toga se bitno razlikuje od ostalih živih bića. Jezik nema samo funkciju sporazumijevanja, već i ispunjava čovjekov život simbolički zbog snažne veze između mišljenja i govora, zbog sposobnosti pripovijedanja te prilikom govora o prošlom vremenu i predviđanja budućeg. Spoj igre i jezika omogućuje djeci neopterećeno učenje, izražavanje vlastite kreativnosti, unaprjeđenje vlastitih sposobnosti i prije svega zabavu.

3. BROJALICE

Prije nego se počne obrađivati brojalica, potrebno je istaknuti pojam malešnice. Malešnice (*nursery rhymes*) su pučke dječje pjesmice i razvijaju se kod svih naroda. Te su pjesme vrlo stare te traju i obnavljaju se vjekovima. Gotovo uvijek proizlaze iz igre i zahtijevaju da dijete aktivno sudjeluje. One su u načelu pjesnički tekstovi s kojima se dijete susreće u svome odrastanju i nastaju u dodiru odraslih i djece. Stvaraju ih odrasli u neposrednom dodiru s djetetom i nadahnuti ponašanjem djeteta, a pritom zadovoljavaju dječje potrebe. U malešnice ubrajamo: uspavanke, bajalice, brojalice, razbrajalice, nabrajalice, tepalice, molitvice, pitalice, rugalice, zagonetke, igralice ili pjesme za igru, pjesme za kolo,

cupkalice, hincalice, izmišljalice, zamišljalice, oponašalice, dodirivalice i nagomilavalice (neki ovu skupinu zovu nabrajalice).⁶ U ovom radu obraditi će se brojalice.

Brojalica je kratka pjesmica odnosno jezična umotvorina koja je ritmična jer do izražaja dolazi ritam i melodičnost ili šala. Kombinacija ritma i šale se pokazala vrlo zabavnom i djeca ih vole i redovito koriste u svojim igrama. Brojalica se još karakterizira kao:

- vrsta umjetničko-književnog teksta
- ritmična igra
- kratka pjesmica
- ritmična cjelina
- igra riječima
- vrsta onomatopeje
- oblik dječjeg stvaralaštva⁷

Također, mjera se određuje pokretom ruke, a tekst se određuje govorom. Brojalice su vrlo zabavne, humoristične, djeca ih izrazito vole upravo zbog humora, neočekivanih situacija i neočekivanih obrata te zbog pozitivne energije koju daju djeci. Brojalicu djeca najviše upotrebljavaju u igrama kada određuju koje dijete će biti lovac, na koji način će započeti igru, tko će nešto smisliti, tko će nešto odabrati i slično. Javljaju se u svim kulturama diljem svijeta, a neke se prenose iz generacije u generaciju. „Brojalica je sredstvo igre, poticaj za igru, dopuna igri i igra sama.“ (Peteh, M., 2007., str. 13). To znači da zbog svojeg sadržaja, jednostavnosti i humora uvijek pronalaze svoje mjesto u dječjim igrama i djeca ih koriste na razne načine i u raznim situacijama. Vole ih djeca svih kultura i osim na materinjem, sve se više koriste na stranom jeziku. Specifičnost brojalice je posljednji slog koji djeci određuje tko će biti izabran za nešto, pa taj slog najčešće glasno izgovore. (Gospodnetić, H., 2015.). Taj trenutak je djeci posebno zanimljiv i vrlo su koncentrirani na posljednji slog jer im je bitno poštivanje pravila koje nalaže neka igra. Ponekad i ubrzavaju brojalicu kako napetost raste pri kraju jer posljednja riječ u brojatici ima

⁶ Crnković, M. (1998.). Hrvatske malešnice. Zagreb: Školska knjiga, str. 7-15.

⁷ Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alinea, str. 13.

odlučujuću moć. Neke brojalice nastale su od pjesama (poezije), a među djecom su ih proširili učitelji i odgojitelji.

3.1. Utjecaj brojalice na razvoj djeteta

Brojalice imaju veliku važnost u djetetovu razvoju. Brojalice su važne za razvoj govora, spoznajnih sposobnosti, govorne kreativnosti te za razvoj ritma i pokreta. Također, lako su pamtljive, jednostavne, kratke i kod djece izazivaju smijeh i veselje. Isto tako, mnogi pedagozi (ali i logopedi) ukazuju na veliki interes djece za brojalice te potiču odgojitelje da ih što više koriste u radu s djecom. Autorica Mira Peteh navodi područja pozitivnog utjecaja brojalice na razvoj djeteta, pa će ta područja biti prikazana u nastavku.

3.1.1. Razvoj govora

Brojalice su iznimno važne u verbalnoj komunikaciji i pozitivno utječu na razvoj govora. One potiču djecu na uporabu govora, oslobađaju dječji govor, potiču djecu da govore slobodno i tečno, obogaćuju dječji rječnik, bitna je za buduće usvajanje čitalačkih vještina, pridonose pravilnom izgovoru pojedinih glasova (č, ć, d, đ, dž, r, š), smanjuju govorne smetnje, izgrađuju dikciju, utječu na razvoj fonološke osjetljivosti, izgrađuju naglasak i intonaciju (Peteh, M., 2007). Također, važno je napomenuti da motiviraju djecu na odabir raznih kreativnih govornih igara te potiču djecu na osmišljavanje vlastitih brojalice čime se između ostalog i proširuje djetetov vokabular.

3.1.2. Razvoj spoznaje

Razvoj spoznaje se potiče djetetovom aktivnom interakcijom sa okolinom, a brojalice se mogu koristiti na razne načine i u raznim situacijama u kojima se dijete povezuje s okolinom. Brojalice posebno pridonose razvoju pamćenja jer se tekst brojalice treba upamtiti, a koliko će brzo dijete upamtiti tekst brojalice ovisi o dobi djeteta. Također,

usvajaju se nove činjenice i dijete kroz razne sadržaje brojalice uči o novim stvarima, bojama, brojevima, događajima, uči nove pojmove i slično. Kako dijete usvaja nove činjenice, tako se i potiče mišljenje. S obzirom na sadržaj brojalice, kod djeteta se odvija misaoni proces o naučenim pojmovima, riječima, događajima i svemu vezanim uz sadržaj same brojalice te se na taj način i formira predodžba o svijetu i okolini (Peteh, M., 2007).

3.1.3. Razvoj govorne kreativnosti

Kod mnoge djece, upravo je brojalice snažan poticaj kreativnosti jer djeca brojalice mogu stvarati i sama. Pa tako u suradnji s odgojiteljima, djeca stvaraju nove tekstove, obogaćuju se stari poznati sadržaji, stvaraju se tekstovi bogati humorom i slično. U izmišljanju brojalice, poticaj može biti neposredna stvarnost, okolina, slike, aplikacije, slikovnice, instrumenti, pjesme i slično (Peteh, M., 2007). Okruženje u kojem se dijete nalazi u svakom trenutku može kod djece poticati kreativnost i u svakom trenutku djeca mogu smisliti nove brojalice.

3.1.4. Razvoj ritma i pokreta

Ritam se može prikazati i objasniti djeci na razne načine: pokretima prstiju, šake, rukama, nogama ili tijelom. Izgovor brojalice uz pokret može se izraziti pljeskanjem, njihanjem, mahanjem ruku, njihanjem tijela, poskakivanjem, kretanjem u jednom smjeru i na raznorazne druge načine (Peteh, M., 2007). U radu s brojalicama se mogu koristiti instrumenti (bubnjevi, zvečke, triangli, udaraljke), a ritam se može prikazati uporabom visokih ili niskih tonova, brzim ili sporim izgovorom i pokretima, tiho ili glasno, pucketanjem prstima, tapšanjem po ramenu i sl.. U brojatici se kod završne riječi može čučnuti, razbježati, skočiti i slično.

3.2. Faze usvajanja brojalice

Obradom brojalice djeca se u početku nesvjesno upoznaju s pojmovima glazbenog odgoja, zbog čega su važne za uvođenje u „svijet glazbe“. Obrada brojalice počinje učenjem po sluhu, zatim se prikazuje ritam brojalice te se kombiniraju metode demonstracije i imitacije.⁸ Odgojitelj demonstrira brojalice i na taj način upoznaje djecu s njom, a zatim djeca usvajaju brojalice prema fazama.

Prema Bjelobrk Babić, O. (2017.) faze usvajanja brojalice su:

1. Faza: vježbanje ritma-izgovor/pjevanje praćeno je ravnomjernim pljeskanjem, otkucavanjem jedinice brojanja
2. Faza: vježbanje različitih ritmičnih odnosa i trajanja-izgovor/pjevanje brojalice praćeno je odgovarajućim ritmičkim pljeskanjem u odnosu na slogove brojalice
3. Faza: vježbanje grupiranja udara-izgovor/pjevanje praćeno je različitim izvorima zvuka
4. Faza: vježbanje promjene tempa i sposobnost prilagođavanja određenom tempu- završne faze odlikuje uporaba Orfovog instrumentarija (Milenković S. i Dragojević, B. (2009.) prema Bjelobrk Babić, O. (2017.)).

Nakon što je dijete usvojilo brojalicu, može se koristiti na razne načine. Odgojitelju brojalice može poslužiti kao uvod u igru/aktivnost, poticaj za likovnu ili dramsku aktivnost, u organiziranom radu ili u slobodnim aktivnostima. Brojalice možemo podijeliti na govorene i pjevane.

3.3. Govorena brojalice

Govorena brojalice određuje da se njezina jezično-ritmička struktura odvija na istome tonu ili istoj visini glasa od početka do kraja. Tonovi govorene brojalice razlikuju se u trajanju, jačini i boji, ali ne i u visini. Govorena brojalice je snažan intelektualni i glazbeni

⁸ Bjelobrk Babić, O. (2017). Brojalice u funkciji razvoja ritmičkih i govornih sposobnosti dece predškolskog i ranog školskog uzrasta. *Artefact*, 3(1), str. 45-54. Dostupno na: <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2406-3134/2017/2406-31341701045B.pdf> (19.11.2018.)

poticaj. Ona razvija govorne i glazbene vještine i sposobnosti. Ona može dijete ispuniti zadovoljstvom, između ostalog što uvijek odiše ritmičkom svježinom i bogatstvom riječi.

Primjer 1.

Eci, peci, pec

Eci, peci, pec,
ti si mali zec,
a ja mala vjeverica,
eci, peci, pec.

Primjer 2.

En den dore

En den dore,
duboko je more,
a u moru ribice,
tanke kao šibice.

3.4. Pjevana brojatica

Pjevana brojatica može biti već ona koja u svom slijedu ima dva tona koja se razlikuju po visini. Ponekad brojatica može imati i do četiri različita tona, a da to još uvijek ne predstavlja pjesmu.

Primjer 3.

Iš, iš, iš

Iš, iš, iš,
ti si mali miš,

a ja mica maca,
bjež u rupu miš.

Primjer 4.

Boc, boc, iglicama

Boc, boc iglicama,
ne diraj ga ručicama,
bode bode jež,
bit će suza bjež.⁹

3.5. Podjela brojalica s obzirom na sadržaj

Sadržaj je bitan element kod djece, pa je tako važan i u brojalici. Kod brojalice je sadržaj često rezultat spontane igre, situacija i običaja, a ne promišljanja te je često humorističan što je djeci izrazito zabavno. S obzirom na sadržaj, razlikujemo konkretne (racionalne), besmislene (iracionalne) i kombinirane brojalice.

3.5.1. Konkretne brojalice

Konkretne brojalice su brojalice koje imaju razumljiv sadržaj. Za konkretnu brojalicu koristi se još i naziv stvarna ili racionalna brojalica. Sadržaj konkretnih brojalica su određene situacije kojima su djeca okružena, životinje, prirodne pojave i slično.

Primjer 5.

IŠ'O MEDO U DUĆAN

Iš'o medo u dućan,
nije rek'o „Dobar dan!“

⁹ Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alinea, str. 31-38. Primjeri 1 do 4.

Hajde medo van,
nisi rek'o „Dobar dan!“

Primjer 6.

JEDNA VRANA GAKALA

Jedna vrana gakala
i po polju skakala.
Uto dođe crni kos
i odgrize vrani nos.¹⁰

3.5.2. Besmislena brojatica

Besmislena brojatica sadrži riječi koje ništa konkretno ne znače odnosno nemaju smisla. Još se naziva i iracionalna brojatica. Djeci su vrlo zanimljive i često su im poticaj u stvaranju vlastitih brojatica.

Primjer 7.

ENGELE, BENGELE

Engele, bengele,
baku ći,
ćići, mići, čomborići,
čika, čoka, na tri žboka,
bija baja buf!

¹⁰ Gospodnetić, H. (2015). Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima. Zagreb: Mali profesor, str. 104-110. Primjeri 5 i 6

Primjer 8.

EKETE PEKETE

Ekete pekete sikali sa

Ekete bekete ba!¹¹

3.5.3. Kombinirana brojalica

U kombiniranoj brojalici se izmjenjuju konkretni i besmisleni sadržaji. Ova vrsta spajanja slogova i riječi nastaje spontano.

Primjer 9.

ELEN BELEN BAČKE

Elen belen bačke,

Ivo vozi tačke.

U tačkama tikvica,

a van ide Ivica.

Primjer 10.

ENCI, BENCI NA KAMENCI

Enci, benci na kamenci,

tamo sjede tri mladenci,

jedan snuje, drugi kuje,

treći čekićem pokuckuje.¹²

¹¹Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alineja, str. 15-45. Primjeri 7 i 8.

¹² Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alineja, str. 50.

4. BROJALICA U DJEČJEM VRTIĆU

Svaka brojalice pruža mogućnost izražavanja ritma, metra i pokreta. Brojalica se u vrtiću prvenstveno obrađuje u metru jer se djeca prirodno razbrojavaju u metru (Gospodnetić, H., 2015.). Metar se može izvoditi na mnoštvo načina- pljeskanjem, pucketanjem prstima, udaraljka, u paru s drugim djetetom, lupanjem nogama o pod i slično. Brojalice se u radu s djecom recitiraju, crtaju, pjevaju i modeliraju. Djeci se brojalice mogu ponuditi na razne načine ovisno o sadržaju, namjeni i prostoru gdje se nalazimo. Dalje u radu će se prikazati na koje načine odgojitelji mogu koristiti brojalice u radu s djecom.

4.1. Brojalice u funkciji igre

Brojalice se najčešće koriste na početku neke igre kako bi se odredilo koje će dijete započeti igru ili kako bi se igra ispravno odvijala. Autorica Mira Peteh u knjizi „Zlatno doba brojalice“ navodi načine korištenja brojalice u igri, a u ovom radu su prikazana dva primjera.

U igri traženja, odgojitelj drži lutku ili model mačića u ruci i govori djeci: „Mačić bi se htio poigrati skrivanja. On će se sakriti, a mi ćemo ga tražiti. Zamolio me da mu pomognem pronaći mjesto gdje će se sakriti, a vas je zamolio da ne gledate gdje će to biti. Vi ćete gledati kroz prozor, a mačić će se sakriti i govoriti brojalicu. Kad mačić izgovori brojalicu, onda se vi okrenete i počnete ga tražiti.“

Macane tacane,

evo tebi slanine,

drage gozbice,

masne brkove.

Macane tacane,

*dobar tek!*¹³

Drugi primjer je djeci vrlo omiljena igra „Čarobnjak“. U ovoj se igri razbrojavanjem određuje tko će biti čarobnjak koji lovi djecu. Posebnost ove igre može biti da se djeca zajedno s čarobnjakom kreću na razne načine (četveronoške, poskakivanjem, u skoku kao žaba, zec, kretanjem u čučnju i sl.). Čarobnjak, kad ulovi dijete ima moć da ga „začara“ tako da se ulovljeno dijete više ne može pomaknuti s mjesta, a igra je završena kada čarobnjak „začara“ i posljednje dijete poslije čega se brojalicom bira novi čarobnjak i igra počinje otpočetak.

4.2. Brojalice za razvitak ritma i pokreta

Posebnost brojalice je što je svaku moguće koristiti uz pokret kao i to da je svaka ritmična. U početku je odgojitelj inicijator, a djeca kasnije mogu sama određivati pokret.¹⁴ Djeca mogu izmisliti pokret cijelim ili samo nekim dijelovima tijela (rukama, nogama, glavom), a za primjer je uzeta brojalica o kiši iz knjige „Zlatno doba brojalice“ autorice Mire Peteh. U ovom primjeru može se lupkati prstima kako bi se demonstriralo kako kiša pada kad je pljusak, kako se čuje kad kiša rominja, sipi, kako se čuje kada se izmjenjuju pljusak i rominjanje kiše, a pokreti se mogu izvoditi uz kretanje. Također, brojalice se mogu koristiti uz udaraljke i zvečke koje djeca mogu sama izraditi.

Kiša, kiša

Kiša, kiša,

smoči miša,

smočila mu rep i brk,

brzo mišo sad u trk.

¹³ Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alinea, str. 19

¹⁴ Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alinea, str. 20.

4.3. Brojalice uz maketu

Nadalje, autorica Mira Peteh (2007.) navodi primjer korištenja brojalice u izradi makete kućice (ili neke druge strukture, ovisno o sadržaju brojalice). Za primjer je uzeta pjesmica „Ima jedna kućica“ koja se izgovara kao brojalice. Odgojitelj prati sadržaj brojalice, pa tako na lijepu zelenu podlogu stavlja kućicu, lutkicu, mačkicu i psa. Svi elementi trebaju biti u određenoj proporciji i po želji djece, svako dijete može postaviti elemente uz izgovor brojalice.

Ima jedna kućica

Ima jedna kućica,

u kućici lutkica,

do lutkice mačkica,

do mačkice pas,

koji laje u sav glas

av, av, av, av.¹⁵

4.4. Brojalice u grafičkom izrazu

Neke brojalice se mogu vrlo brzo naučiti i crtežom. Povlačenjem crta u ritmu brojalice, provjerava se pravilno udaranje ritma i na kraju nastaje crtež čovjeka.

Točka, točka, točkica

Točka, točka, točkica,

gotova je glavica,

meke uši, mali vrat,

¹⁵ Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alinea, str.21.

*trbuh mu je kao sat,
male ručice, male nožice,
evo našega Jožice.¹⁶*

4.5. Brojalice za otkrivanje zagonetne slike

Otkrivanje zagonetne slike vrlo je česta igra u radu s djecom predškolske dobi. Ovisno o namjeni, sadržaj slike može biti raznolik. Odgojitelj pokriva određenu sliku pokrivaljkama (od 4 do 12) kvadrata, pravokutnika ili nekog drugog oblika. Što je više pokrivaljki, igra je zanimljivija, a na pokrivaljkama mogu biti nacrtani konkretni predmeti, brojke, brojne slike i slično. Određenom brojalicom se skida po jedna pokrivaljka, a cilj je što prije otkriti sadržaj slike. Bitno je da slika bude osmišljena tako da djeca ne otkriju odmah što je na njoj kako bi igra bila zanimljivija i kako bi dulje trajala.

Jedna kola žuta

*Jedna kola žuta,
stala nasred puta,
iz kola nam viču svi,
makni nam se s puta ti.¹⁷*

4.6. Brojalice uz pjevanje

Određene brojalice se mogu naučiti pjevanjem jer se pjevanjem pamti tekst, melodija, a koristi se i pokret. Pjevane brojalice se razlikuju od govorene upravo po melodiji, a djeca ih jednako vole.

¹⁶ Peteh, M. (2017). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alinea, str.21-22.

¹⁷ Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alinea, str.21-22.

Prste ima ruka svaka

Prste ima ruka svaka,

kad je stisneš to je šaka.

Bum, bum, bumbum, bum,

to je pjesma laka.

Igraju se ruke dvije,

tko će bolje, tko će prije.

Bum, bum, bumbum, bum,

to je pjesma laka. ¹⁸(Lazarova – Rumi – Jerabkova)

Ako se uči nova brojalice, odgojitelj ju izbrojava prvi, a djeca se polagano uključuju kada upamte test. Odgojitelji često rade pogrešku kada prilikom izbrojavanja brojalice dotiču djecu po glavi jer su viši od djece, pa djeca oponašaju takvo izbrojavanje i napinju se na prste jer misle da moraju svakoga dotaknuti po glavi.

Autorica Ivana Herljević u knjizi „Govor, ritam, pokret“ (2002.) navodi primjere brojalice za raspodjelu uloga u pokretnim igrama (igre lovice, igre skrivača, igre na ispadanje i igre odabiranja). Ovo također može pomoći odgojiteljima u raspodjeli uloga jer za svaku igru imaju primjer brojalice.

Igre lovice:

Aja, aja, aja,

Maja kuha jaja.

Meni jedno,

tebi dva,

tebi tri,

Igre skrivača:

Vrti se vrti

jedan vrtuljak,

a u vrtuljku

jedan patuljak.

Patuljak broji:

¹⁸ Peteh, M. (2007). Zlatno doba brojalice. Zagreb: Alinea, str. 23.

loviš ti!

jedan, dva, tri

i onda kaže:

„Sad žmiriš ti!“

Igre na ispadanje:

*Vozila se barka
prepuna dječaka,
vozila se barka
cijeli bijeli dan.
Da ne pukne barka
prepuna dječaka,
da ne pukne barka
skoči (ime) van!*

Igre odabiranja:

*Voda kaplje
kap po kap,
Bambi ide
tap, tap, tap.
Zvono zvoni
bim, bam, bom.
Bambi, evo ti
bombon!¹⁹*

U knjizi „Stihovi za najmlađe“, autorice Mira Peteh i Marija Duš govore o važnosti stihova u govornom razvoju djeteta. Također, u knjizi se može naći mnogo primjera dječjih pjesmica i odgojitelji imaju upute na koji način ih mogu koristiti. Pored dječjih pjesmica, u knjizi se nalaze i brojalice, pa će se prikazati dva primjera brojalica iz te knjige.

Tupa, tapa

Tupa, tapa,

čekić lupa.

Kovač kuje,

a krt ruje.

Pčela zuji,

¹⁹ Herljević, I. (2002). Govor, ritam, pokret. Lekenik: Ostvarenje, str. 102.

auto bruji.

Ura bije,

sunce grije. (Autorica: Lidvina Luketa)

Uzbuna

Uka, buka, eto vuka.

Taka, tuka, veli ruka.

Meke, keke, stalo jare.

Strugnu vujo preko bare.

(Autor: Petar Knežević)

4.7. Dječja kreativnost u brojalicama

Poznato je kako brojalice potiču dijete na kreativno stvaralaštvo, pa oni stvaraju vlastite brojalice, ali autorica Elly Bašić smatra da se dječja kreativnost smanjuje. Ona navodi dva razloga tome: prvi je da su roditelji oduzeli djeci slobodu igre u prostoru, a drugi da su im oduzeli slobodu mašte u igri (Bašić, E., 1980.). Brojalice prethode igrama koje zahtijevaju veliki prostor za neometano kretanje, a činjenica je da su prostori za dječju igru danas svedeni na područje između dva automobila. Samim time što se dječje igralište svelo na mini-grupe između parkiranih automobila, atrofira i funkcionalni smisao brojalice pred igru (Bašić, E., 1980.). Drugi je razlog kreativne atrofije u brojalicama puno ozbiljniji. Oduzimanjem spontane dječje igre, djetetu se oduzima stvaralačko igranje, a ako kod djeteta nije prisutna igra, spontanost, tada sam pojam „dječje“ postaje upitan. Dječja kreativnost se često gubi u odgojnim institucijama, pa tako Elly Bašić navodi kako je protuprirodno grupirati djecu prema dobnim skupinama jer se brojalica pojavljuje unutar društvene skupine djece razne dobi. Djeca se kod kuće, u parku, u gostima igraju sa djecom koja su i mlađa i starija od njih te koriste brojalice bez obzira na dob. „Ako

brojalicu igraju, dakle - u zajedničkom igranju stvaraju djeca razne dobi, onda unutar dječje igre nema „lakših“ i „težih“ brojalica...“ (Bašić, E., 1980., str. 17). Na taj način bi sva djeca jednako sudjelovala u kreiranju brojalice i svojoj djeci bi bila jednostavna upravo zato jer su je stvarala djeca razne dobi u potpunoj kreativnoj slobodi.

4.8. Brojevi u brojalicama

Brojevi su u brojalicama svih naroda vrlo česti, ali je značajno da se ne nalaze na kraju brojalica nego na početku. Kojim će se brojem služiti za stvaratelje brojalica je izrazito nezanimljivo. U našim je brojalicama često odbrojavanje od 1 do 10, ali ti se brojevi ritmički ne skandiraju, već jednostavno govorno nižu i nisu funkcionalno dio metrike ni forme brojalica (Bašić, E., 1981.). Također, brojevi u brojalicama su u funkciji sroka (rime) i bira se ona broj koji će u nekom jeziku omogućiti najjednostavnije stvaranje rime. Autorica Elly Bašić navodi mnogo primjera uporabe brojeva i rime u brojalicama iz raznih naroda, pa će se navesti njih nekoliko.

Primjer 11.

Jedan, dva, tri

od koga si ti

(Hrvatska)

Primjer 12.

Einz zwei drei

Bicke backe bei

(Njemačka)

Primjer 13.

One two three

I love cofee

(Engleska)

Primjer 14.

Jeden dva tri

kura patri.

(Rusija)

Primjer 15.

En dva tri

*v lukno teče kri.*²⁰

(Slovenija)

²⁰ Bašić, E. (1981.). Psihološka uvjetovanost funkcije brojalica i kreativni proboj metrike i forme standardne lirike. *Umjetnost i dijete. Dvomjesečnik za estetski odgoj, dječje stvaralaštvo i društvene probleme mladih*, 13(75), 23-41. Primjeri 1-5.

5. ISTRAŽIVANJE

S obzirom na veliki utjecaj brojalice na cjeloviti razvoj djeteta, a posebno na razvoj govora, odlučila sam provesti istraživanje kojim se između ostalog htjelo utvrditi znanje odgojitelja o pozitivnim utjecajima brojalice na razvoj djeteta.

5.1. Metodologija istraživanja

5.1.1. Cilj istraživanja

U okviru ovog diplomskog rada provedeno je istraživanje tijekom lipnja 2018. godine. Cilj istraživanja bio je utvrditi zastupljenost brojalice u dječjem vrtiću te utvrditi stavove i znanja odgojitelja o istima.

5.1.2. Hipoteze

Postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Odgojiteljice koje imaju manje od 15 godina staža više koriste brojalice u radu s djecom od odgojiteljica koje imaju više godina staža.
2. Djeca usvajaju brojalice nakon 3 ili 4 ponavljanja.

5.1.3. Metoda

U istraživanju je sudjelovalo 110 odgojitelja predškolske djece iz cijele Hrvatske. Za potrebe ovog istraživanja konstruirani su i primijenjeni upitnici za odgojitelje predškolske djece. Upitnici su izrađeni putem *google* obrasca i podijeljeni putem društvenih mreža u razne odgojiteljske grupe. Upitnik se sastojao od pitanja kombiniranog tipa i skale procjene znanja odgojitelja o brojalicama. Skala se ocjenjivala ocjenama od 1 do 5.

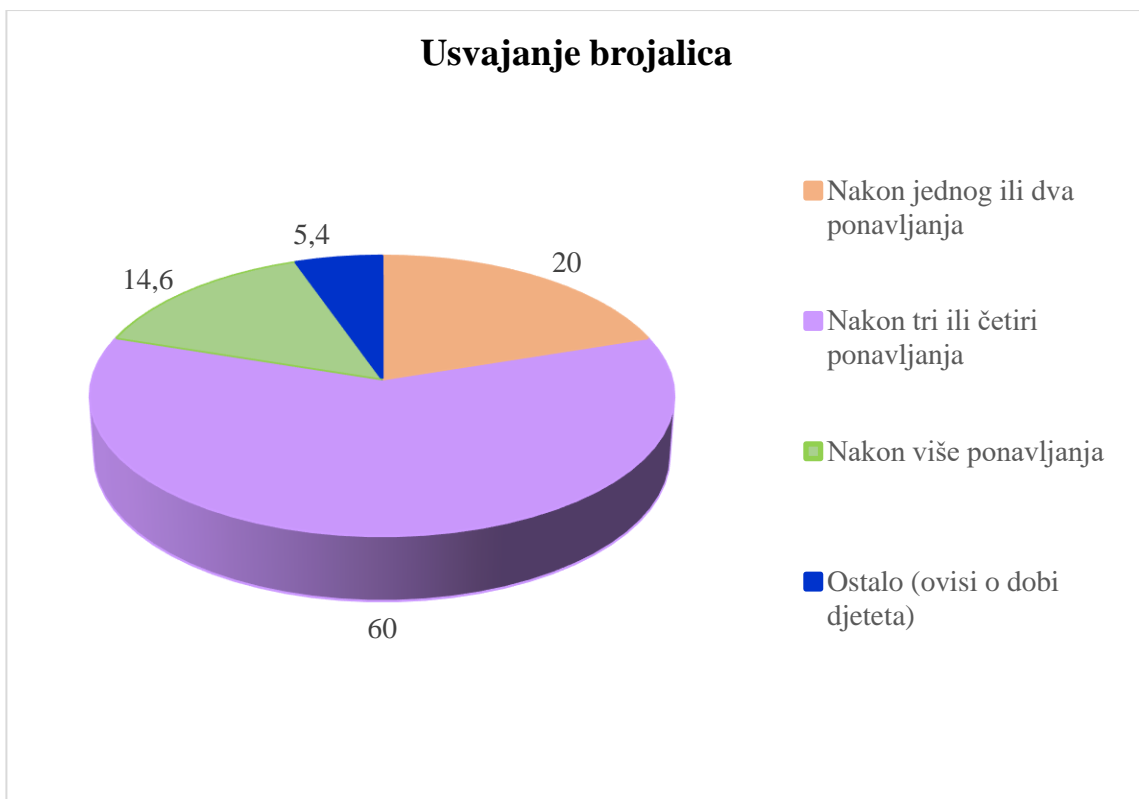
5.2. Rezultati

Rezultati su pokazali da odgojitelji koriste brojalice u radu s djecom te da shvaćaju važnost korištenja brojalice za cjelovit razvoj djeteta. U istraživanju su sudjelovali odgojitelji u dobi od 23 do 63 godine, a godine staža su se kretale od 0 do 42 godine. Najviše ispitanika koje je ispunilo upitnik bilo je iz Grada Zagreba, Zagrebačke županije, Primorsko-goranske županije, Splitsko-dalmatinske te Varaždinske županije. Pored navedenih podataka, odgojiteljima su bila postavljena tri pitanja o brojalicama, a rezultati su prikazani u tablici 1 te u dva grafikona.

Tablica 1. Prikaz učestalosti korištenja brojalice u radu s u odnosu na godine staža

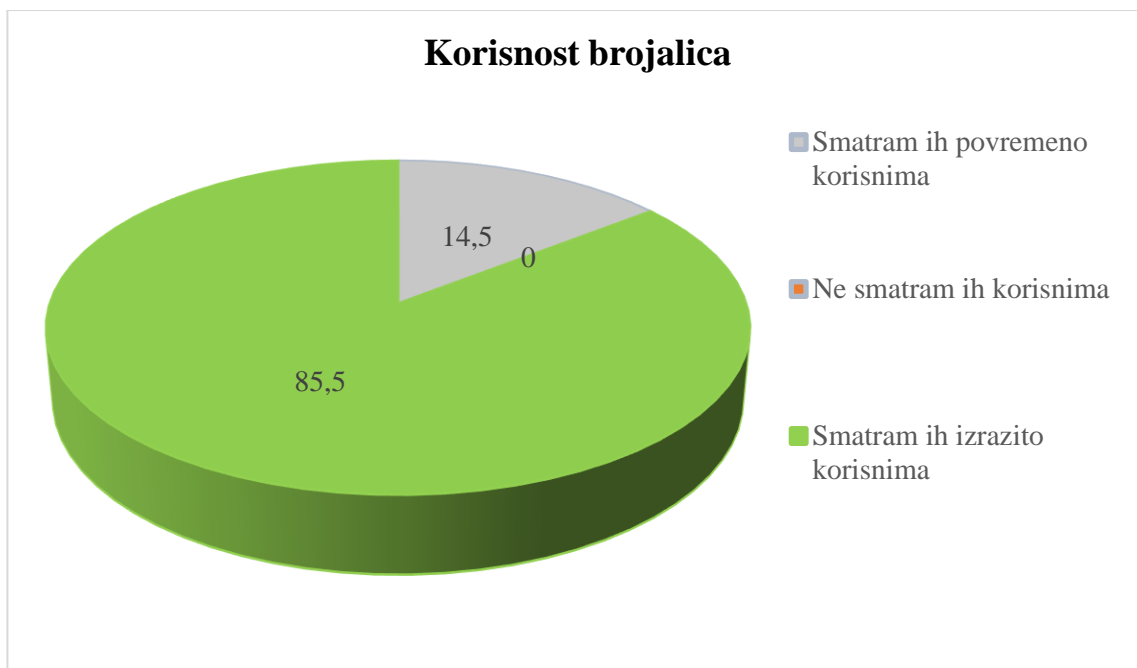
UČESTALOST	GODINE STAŽA	BROJ ODGOJITELJA	UKUPAN POSTOTAK
Dnevno	Više od 15 godina staža	14	42,7%
	Manje od 15 godina staža	33	
Jednom tjedno	Više od 15 godina staža	5	10,9%
	Manje od 15 godina staža	7	
Više puta tjedno	Više od 15 godina staža	10	43,6%
	Manje od 15 godina staža	38	
Jednom mjesečno	Više od 15 godina staža	0	1,8%
	Manje od 15 godina staža	2	
Manje od jednog puta mjesečno	Više od 15 godina staža	0	0,9%
	Manje od 15 godina staža	1	

Iz tablice je vidljivo da odgojiteljice brojalice koriste više puta tjedno (43,6 %) i svakodnevno (42,7%) što ukazuje na razumijevanje korisnosti brojalice u radu s djecom. Također, iz tablice je vidljivo kako brojalice u radu s djecom više koriste odgojiteljice sa manje od 15 godina staža čime je potvrđena prva hipoteza.

Grafikon 1. Grafikon prikazuje koliko brzo djeca usvajaju brojalice

Iz grafikona je vidljivo da djeca usvajaju brojalice nakon tri ili četiri ponavljanja (60%) čime je druga hipoteza potvrđena. Njih 20% usvaja nakon jednog ili dva ponavljanja dok njih 14,6 % usvaja brojalice nakon više ponavljanja. Odgojiteljima je bilo ponuđeno da sami napišu odgovor ukoliko se ne slažu s odgovorima navedenim u pitanju te su svi istaknuli kako usvajanje brojalice ovisi o dobi djeteta.

Grafikon 2. Grafikon prikazuje smatraju li odgojitelji brojalice korisnima u radu s djecom. Iz grafikona je vidljivo da odgojitelji smatraju brojalice izrazito korisnima u radu s djecom (85,5%), a njih 14,5% ih smatra povremeno korisnima. Nitko ne smatra da nisu korisne što dovodi do zaključka da odgojitelji primjećuju korisnost brojalice u radu s djecom te ih koriste u svom radu.

Nakon navedenih pitanja, odgojiteljima su bile ponuđene tvrdnje o brojalicama te su trebali odabrati u kojoj se mjeri slažu sa tvrdnjom. Tvrdnje su se ocjenjivale ocjenama od 1 do 5, a htjelo se utvrditi znanje odgojitelja o brojalicama. Rezultati su prikazani u tablicama i podijeljeni u tri dijela.

Tablica 2. Rezultati istraživanja iz prvog dijela skale procjene

	U potpunosti se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Brojalice obogaćuju govornu komunikaciju.	1,8%	0%	4,5%	12,7%	80,9%
Brojalice utječu na razvoj fonološke osjetljivosti.	0,9%	0,9%	0,9%	18,2%	79,1%
Brojalica je bitna za buduće usvajanje čitalačkih vještina.	0,9%	0,9%	7,3%	25,5%	65,5%
Brojalice utječu na razvoj pamćenja.	1,8%	0%	2,7%	9,1%	86,4%
Brojalice smanjuju govorne smetnje.	0,9%	2,7%	12,7%	33,6%	50%

Iz tablice je vidljivo da odgojitelji razumiju razne pozitivne utjecaje brojalice na djetetov razvoj. Visoki postotak se u potpunosti slaže da brojalice obogaćuju govornu komunikaciju, da utječu na razvoj fonološke osjetljivosti, da je bitna za buduće usvajanje čitalačkih vještina te da utječu na razvoj pamćenja dok se manji postotak u potpunosti ne slaže. Nešto manji postotak vidljiv je u tvrdnji da brojalice smanjuju govorne smetnje, pa se tako 50% ispitanika u potpunosti slaže s tom tvrdnjom, a njih 33,6% se uglavnom slaže s tvrdnjom što je i dalje visoki postotak odgojitelja koji shvaćaju pozitivan utjecaj brojalice na govorne smetnje.

Tablica 3. Rezultati istraživanja iz drugog dijela skale procjene

	U potpunosti se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Brojalice ne utječu na razvoj ritma i govora.	65,5%	10,9%	5,5%	1,8%	16,4%
Brojalice pridonose pravilnom izgovaranju pojedinih glasova (č, ć, d, dž, đ, r, š).	1,8%	1,8%	23,6%	26,4%	46,4%
Brojalice ne utječu na razvoj kreativnosti.	53,6%	16,4%	18,2%	5,5%	6,4%
Brojalica ne razvija slušnu percepciju.	75,5%	12,7%	3,6%	0,9%	7,3%
Brojalica razvija pozitivne emocije.	3,6%	0,9%	12,7%	29,1%	53,6%

Kod tvrdnje da brojalice ne utječu na razvoj ritma i govora, 65,5% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tom tvrdnjom, dok se njih 16,4% u potpunosti slaže s tvrdnjom što je i dalje visoki postotak odgojitelja koji smatraju da brojalice utječu na razvoj ritma i govora. Značajna razlika vidljiva je u tvrdnji da brojalice pridonose pravilnom izgovaranju pojedinih glasova (č, ć, d, dž, đ, r, š) gdje se 23,6% odgojitelja niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom, ali i dalje je visoki postotak odgojitelja koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom. Nadalje, 53,6% odgojitelja se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da brojalice ne utječu na razvoj kreativnosti, dok se 18,2% odgojitelja niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom. Kod tvrdnje da brojalica ne razvija slušnu percepciju, 75,5% odgojitelja se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, a 7,3% odgojitelja se u potpunosti slaže s tvrdnjom, dok se u visokom postotku odgojitelji slažu da brojalica razvija pozitivne emocije.

Tablica 4. Rezultati istraživanja iz posljednjeg dijela skale procjene

	U potpunosti se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Sadržaj brojalice mora uvijek imati određeno značenje.	51,8%	14,5%	22,7%	7,3%	3,6%
Pri radu s brojalicama se ne koriste instrumenti.	53,6%	16,4%	20%	1,8%	8,2%
Brojalice nisu podložne promjenama.	62,7%	14,5%	15,5%	1,8%	5,5%
Konkretne brojalice imaju razumljiv sadržaj.	26,4%	10%	33,6%	19,1%	10,9%
Kod govorene brojalice, visina tona se mijenja.	15,5%	10%	32,7%	23,6%	18,2%

Iz posljednje tablice je vidljiva razlika u poznavanju vrsta brojalica. U prvoj tvrdnji se 51,8% odgojitelja u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da sadržaj brojalice mora uvijek imati određeno značenje, dok se 22,7% niti slaže niti ne slaže, a samo manji postotak (3,6%) se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Vidljiva je i razlika u tvrdnji da se pri radu s brojalicama ne koriste instrumenti gdje se 53,6% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, dok se 20% ispitanika niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom. Kod tvrdnje da brojalice nisu podložne promjenama, 62,7% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, dok se 15,5% niti slaže niti ne slaže što ukazuje da odgojitelji shvaćaju kako su brojalice podložne promjenama. Tvrdnja da konkretne brojalice imaju razumljiv sadržaj je u velikoj mjeri podijelila odgojitelje, pa se 26,4% odgojitelja u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, 10% odgojitelja se uglavnom ne slaže, 33,6% odgojitelja se niti slaže niti ne slaže, 19,1%

odgojitelja se uglavnom slaže, dok se 10,9% odgojitelja u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Posljednja tvrdnja bila je da se kod govorenih brojalica visina tona mijenja i 15,5% odgojitelja se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, 10% odgojitelja se uglavnom ne slaže s tvrdnjom, 32,7% se niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom, 23,6% odgojitelja se uglavnom slaže s tvrdnjom, dok se 18,2% odgojitelja u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Sve u svemu, može se zaključiti da odgojitelji razumiju važnost i značenje brojalice u radu s djecom što je vidljivo iz visokog postotka slaganja/ne slaganja s određenom tvrdnjom. Jedina razlika u odgovorima vidljiva je u vrstama brojalica gdje je postotak odgojitelja koji dobro poznaju vrste brojalica nešto manji. Ipak, zaključak je kako odgojitelji u velikom postotku dobro poznaju brojalice i smatraju ih važnima u radu s djecom i za njihov razvoj.

5.3. Rasprava

U prvom dijelu procjenjivanja tvrdnji vidljivo je da odgojitelji razumiju razne pozitivne utjecaje brojalice na djetetov razvoj. Jedina razlika vidljiva je u tvrdnji da brojalice smanjuju govorne smetnje gdje se 50% odgojitelja u potpunosti slaže s tom tvrdnjom, a 33,6% odgojitelja se uglavnom slaže s tvrdnjom što je i dalje visoki postotak odgojitelja koji se slažu da brojalice smanjuju govorne smetnje.

U drugom dijelu skale procjene značajna razlika vidljiva je u tvrdnji da brojalice pridonose pravilnom izgovaranju pojedinih glasova (č, ć, d, dž, đ, r, š) gdje se 23,6 % odgojitelja niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom, ali se i dalje visoki postotak slaže s tvrdnjom. Iz drugog dijela procjenjivanja tvrdnji može se vidjeti da odgojitelji razumiju važnost brojalice u razvoju govora, sluha, kreativnosti te razvoju pozitivnih emocija. U posljednjem dijelu procjenjivanja tvrdnji, značajna razlika vidljiva je u poznavanju vrsta brojalica gdje su odgovori bili podijeljeni.

Svi ispitanici koriste brojalice u radu s djecom, a njih 42,7% na dnevnoj bazi, 10,9% njih jednom tjedno i 43,6% njih više puta tjedno. U upitniku se pitalo odgojitelje koje brojalice koriste u radu s djecom i odgojitelji su naveli raznolike brojalice.

Tablica 5. Prikaz brojalica koje odgojitelji iz upitnika najviše koriste

BROJALICE	ODGOJITELJI	POSTOTAK
En, ten, tini	40	36,36%
En, ten, tore	27	24,55%
Jedna vrana gakala	7	6,36%
Boc, boc iglicama	8	7,27%
Eci, peci, pec	44	40%
Pliva patka preko Save	12	10,9%
Išo medo u dućan	18	16,36%
Engele bengele	13	11,81%
Ide, ide bubamara	5	4,55%
Išo medo u šumicu	5	4,55%
1, 2, 3	5	4,55%

Iz tablice je vidljivo da odgojitelji u radu s djecom najviše koriste brojalicu *eci, peci, pec* (40% od ukupnog broja ispitanika). Iako stara, ova brojalica je popularna kod djece jako dugo. Nakon nje je najpopularnija *en, ten, tini* (36,36%), zatim *en, ten, tore* (24,55%), *išo medo u dućan* (16,36%), *engele bengele* (11,81%), *pliva patka preko Save* (10,9%), *boc, boc, iglicama* (7,27%), *jedna vrana gakala* (6,36%), te na samom kraju *ide, ide, bubamara* (4,55%), *išo medo u šumicu* (4,55%) i *1, 2, 3* (4,55%). Pored navedenih brojalica, neke od brojalica koje su odgojitelji istaknuli su:

- Ide maca oko tebe
- Kre, kre, kre
- Medo
- Iš, iš, iš
- Ekla, bekla
- Elem, belem, bačke
- Miki Maus
- Sjela baba u balon

- Tramvaj juri ulicom
- Eti, peti u raketi
- Bija, baja, buf
- Enci, benci
- Puca šerif
- Cip, cip, cipele
- Bim, bam, bućicu

Mnogi odgojitelji su naveli da koriste razne brojalice koje odgovaraju temi u odgovarajućem trenutku, odnosno kada su za temu imali životinje, koristili su brojalice o životinjama. Neki su odgojitelji navodili kako koriste tradicionalne brojalice i brojalice u dijalektu, ali nisu naveli koje. Nekolicina odgojitelja navodi kako koristi brojalice na engleskom jeziku, a nekolicina navodi da izmišljaju brojalice u suradnji sa djecom. Iako su odgojitelji navodili mnogo raznih brojalica, najviše se ponavljala eci, peci, pec koja se koristi već generacijama.

Brojalice su vrlo korisne u radu s djecom i postoje mnogi razlozi zašto bi se trebale koristiti u radu s djecom. Kao najčešći razlog, odgojitelji su naveli da potiče razvoj govora što i jest jedan od pozitivnog utjecaja brojalice na razvoj djeteta. Prilikom objavljivanja ankete na društvenim mrežama, odgojiteljica iz Srbije se javila privatno vezano uz temu brojalica. U kratkim crtama objasnila je kako je u suradnji s djecom objavila knjigu s brojalicama. Nakon posjete logopeda predškolskoj grupi, zaključeno je da djeca ne izgovaraju određene glasove u skladu sa svojim uzrastom (6.g.). Logoped im je savjetovao da što više koriste brojalice u radu s djecom i to one koje su zasićene problematičnim glasovima. Kako nisu naišli na veli broj brojalica, djeci je ponavljanje istih brzo dosadilo, pa su gubila interes za aktivnosti. Tada je odgojiteljica sama izmislila nekoliko brojalica o aktualnim temama i odredila ritmički zapis. To je bio uspjeh, a vremenom se kod djece pojavila želja da i sama rimuju riječi. Na početku su zapisivali njihove kratke rime, a zatim su one postajale sve smislenije, tj. dobivale su okvir kompletnih brojalica sa smislom. Odgojiteljice su sve zapisivale i na kraju su odredile ritmičke zapise. Kada su sakupili pedesetak brojalica, odgojiteljice su odlučile objaviti knjigu brojalica čiji su autori bili djeca predškolskog uzrasta, a cijeli proces je trajao 3 mjeseca. Knjiga je štampana u 200

primjeraka i sve su knjige poklonili. Ovo je vrlo dobar primjer kako brojalice itekako utječu na razvoj govora i kako ih je potrebno koristiti u radu s djecom.

Osim utjecaja na razvoj govora, odgojitelji navode kako koriste brojalice jer potiču cjelovit razvoj djeteta i to okulomotorike, razvoj mišljenja i pamćenja, razvoj fine i grube motorike, spoznaja o tijelu i njegovim dijelovima, logičko mišljenje i zaključivanje te kretanje. Često ističu kako kod djece izazivaju pozitivne emocije (smijeh, veselje), uče ih redu, suradnji, dobar su poticaj raznim aktivnostima, potiču razvoj ritma i metra, razvoj sluha, razvoj mašte i kreativnosti. Neki odgojitelji navode da su brojalice vrlo korisne u radu s manjom djecom (jaslice) jer ih umiruje kod plača, a kod starije djece pomaže u rješavanju konflikta. Na kraju, brojalice utječu na razvoj socijalnih vještina jer kod djece izazivaju veselje dok ih zajedno nabrajaju u igri i raznim aktivnostima.

Brojalice se mogu koristiti na razne načine i u raznim situacijama jer su vrlo jednostavne i lako pamtljive. Odgojitelji su u upitniku naveli kako koriste brojalice prilikom jutarnjeg kruga, odabira djeteta za neku aktivnost (prilikom čitanja slikovnice, tijekom sata tjelesne i zdravstvene kulture, u glazbenom centru) i kao motivaciju za aktivnosti, prilikom čekanja jela za vrijeme ručka, prilikom pranja ruku te kao metodu umirivanja djeteta. Također, brojalice se koriste sa instrumentima, uz aplikacije, u šetnji, uz ritmičko pljeskanje i uz pomoć štapića, te prilikom pospremanja sobe.

Jedan od ciljeva ovog istraživanja bio je utvrditi stavove i znanja odgojitelja o brojalicama, a iz predstavljenog se može vidjeti da odgojitelji koriste brojalice u svom radu i to na raznolike načine. Vrlo je pozitivno što odgojitelji shvaćaju važnost brojalice ne samo za govorni razvoj, već i za djetetov cjelokupni razvoj. Brojalice kod djece izazivaju veselje i vrlo su im zabavne, a u literaturama se može naći raznoraznih brojatica koje se mogu koristiti, ali se isto tako mogu same stvarati kao što je napravila odgojiteljica iz istraživanja u suradnji sa djecom. Sve u svemu, brojalice bi se trebale češće koristiti jer imaju vrlo pozitivne učinke.

6. ZAKLJUČAK

Razvoj govora odvija se od najranije dobi i važno je poticati razvoj govora. Na tom razvojnem putu treba dijete poticati da govori, da sluša druge, da što više govori i proširuje svoj rječnik. Igra mu je put, sredstvo i osnovna aktivnost pri učenju, pa tako i u razvoju govora. Nadalje, u razvoju govora vrlo su korisne brojalice koje ne utječu samo na razvoj govora već i na cjelokupan razvoj djeteta. Također, brojalica ima vrlo značajnu odgojnu ulogu i pomaže djetetu pri izboru igre, odabiru uloge, odabiru igrača i slično. Isto tako, brojalice su dobro prihvaćene od djece jer su kratke i lako pamtljive, a i djeca ih mogu sama kreirati ili u suradnji s odgojiteljima. Postoje razni načini obrade brojalice i odgojitelji bi ih trebali što više koristiti u radu s djecom.

Nadalje, provedeno istraživanje o zastupljenosti brojalica u dječjem vrtiću, pokazalo je da odgojitelji koriste brojalice u svom radu i da shvaćaju važnost njene primjene. Također, u najvećem postotku koriste brojalice na tjednoj bazi odnosno više puta tjedno, a djeca ih usvajaju nakon tri ili četiri ponavljanja. Upravo zbog svoje jednostavnosti, brojalice zauzimaju bitno mjesto u odgojno-obrazovnom radu odgojitelja kao nezaobilazno sredstvo u poticanju dječjeg govornog, ali i cjelokupnog razvoja.

Važno je istaknuti kako su brojalice dio odrastanja svakog djeteta i neke se brojalice prenose generacijama. Predstavljeni primjeri brojalica samo su neki od primjera koji se mogu koristiti u radu s djecom, a pri izboru brojalica bitno je posvetiti pažnju psihofizičkom razvoju djeteta jer je svako dijete individua za sebe i tome se treba prilagoditi. Na kraju, odgojitelj je važna osoba u djetetovom životu s kojom provodi jedan važan period njegova odrastanja, pa mu je potrebno omogućiti što kvalitetnije provedeno vrijeme, ne samo u učenju, već u simbiozi učenja i igre, a upravo je brojalica ta potrebna simbioza u dječjem životu.

LITERATURA

Bašić, E. (1980). Dječje brojalice danas i uzroci atrofije njihove kreativnosti. *Umjetnost i dijete. Dvomjesečnik za estetski odgoj, dječje stvaralaštvo i društvene probleme mladih*, 12(69), 16-19.

Bašić, E. (1981). Psihološka uvjetovanost funkcije brojalice i kreativni proboj metrike i forme standardne lirike. *Umjetnost i dijete. Dvomjesečnik za estetski odgoj, dječje stvaralaštvo i društvene probleme mladih*, 13(75), 23-41.

Bjelobrk Babić, O. (2017). Brojalice u funkciji razvoja ritmičkih i govornih sposobnosti dece predškolskog i ranog školskog uzrasta. *Artefact*, 3(1), 45-54. Dostupno na: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2406-3134/2017/2406-31341701045B.pdf> (19.11.2018.).

Crnković, M. (1998). *Hrvatske malešnice*. Zagreb: Školska knjiga.

Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor.

Herljević, I., Posokhova, I. (2002). *Govor, ritam, pokret*. Lekenik: Ostvarenje.

Kologranić Belić, L., Matić, A., Olujić, M., Srebačić, I. (2015). Jezični govorni i komunikacijski poremećaji djece predškolske i školske dobi. U J. Kuvač Kraljević (Ur.), *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama* (64-76). Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/825631.Jezini_govorni_i_komunikacijski_poremeaji_djece_pr_edkolske_i_kolske_dobi.pdf (17.11.2018.)

Mesec, I. (2000). Što roditelji najčešće pitaju o poremećaju izgovora glasova?. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 6(21),2 6-28. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=270429 (17.11.2018.)

Peteh, M., Duš, M. (1977). *Stihovi za najmlađe*. Zagreb: Školska knjiga.

Peteh, M. (2007). *Zlatno doba brojalice*. Zagreb: Alinea.

Peti-Stantić, A., Velički, V. (2009). *Jezične igre za velike i male*. Zagreb: Alfa.

Posokhova, I. (2008). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Buševac: Ostvarenje.

Šikić, N. i Ivičević-Desnica, J. (1988). Govorno/jezični razvoj i njegovi problemi. *Govor*, 5(1), 63-81. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/176801> (18.11.2018.)

Velički, V., Katarinčić, I. (2011). *Stihovi u pokretu*. Zagreb: Alfa.

Naziv visokog učilišta

Sveučilište u Zagrebu

Učiteljski fakultet Zagreb

IZJAVA

kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad

naslov

Brojatice u radu s djecom predškolske dobi

vrsta rada

diplomski rad

u javno dostupnom institucijskom repozitoriju

Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03; 198/03; 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

U Zagrebu, 20.03.2019.

Ime Prezime

Kristina Marković

Potpis

Kristina Marković

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Kristina Marković, studentica Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, samostalno provela istraživanja literature i napisala diplomski rad na temu „Brojalice u radu s djecom predškolske dobi“.

U Zagrebu, 20.03.2019.

Kristina Marković